

РЕЧЕННЯ З ПРЕДИКАТАМИ СТАНУ / СТАВЛЕННЯ СУБ'ЄКТА ЯК МАРКЕРИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ: ПРАГМАРЕЛЕВАНТНИЙ ВИМІР

Руслана Шрамко

кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови, доцент Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
shramen1atk02006@gmail.com

Національна мовна картина світу українського народу інтегрує значний арсенал лінгвальних маркерів, що вияскравлюють специфіку переживання мовцем свого внутрішнього стану (та ставлення до об'єктивної реальності) чи допомагають усеохопно пізнати такий стан співрозмовника під час спілкування. Предикати фізичного, фізіологічного, психоемоційного й інтелектуального стану / ставлення носія слугують передовсім вербалізаторами емоційних концептів на рівні мовної картини світу, а синтаксичні структури зі статальними вербативами, ад'єктивами / вербоїдами й адвербативами емоційно «насичують» мовлення як реальних комунікаторів, так і породжених авторською інтенцією персонажів художнього дискурсу. Наділені потужним комунікативно-прагматичним потенціалом в українській мові, такі речення інтимізують авторський посил, розкриваючи перед читачем усю гаму переживань письменника, його внутрішній простір та ставлення до соціуму (ідеться про двобічний суб'єкт-суб'єктний зв'язок «автор – читач» [3]). Зауважимо однак, що потенціал структур такого типу дає унікальну змогу простежити 1) ставлення митця до персонажа твору (мовиться про однобічнозорієнтований зв'язок «автор – персонаж») шляхом опису душевних порухів останнього, усталення його індивідуальної системи життєвих цінностей / морального розвитку, усвідомлення і прийняття суспільної моралі, переживання та проживання власних вчинків і слів, звернених до інших дійових осіб, розуміння сили їхнього впливу на душу іншої істоти тощо; 2) віддзеркалення у внутрішньому світі персонажа, його психічній діяльності душі самого автора – настрою, реакції на

події реального буття та ін. Усе це неспростовно potwierджує той факт, що синтаксичні структури з предикатами стану / ставлення експерієнсива конституюють «комунікативний паспорт» персонажа твору, характеризуючи 1) соціальне середовище, у якому зростав герой (героїня), локації та місцеві говірки, зміну соціуму та супровідні психологічні трансформації; 2) моральний розвиток, емоційний діапазон, рівень психічного розвитку; 3) взаємозв'язок між гендерною належністю та «мовною стійкістю» / внутрішнім опором героя (героїні) середовищу комунікування. Не менш важливою видається роль речень такого зразка у формуванні й репрезентації мовного портрета / досьє як компонента лінгвокультурного типажу [2] на українськомовному зрізі – їхній прагматичний потенціал, навпаки, прислужиться під час каталогізування всього обшину типажів на базі українських реалій сучасся. Це так само відкриє подальшу перспективу в дослідженні лінгвокультурного коду українців з опертям на наявний мовний матеріал.

Уособлення в межах художньої матриці часточки душі митця в певному героєві – його настроєві, відчуттях і почуттях – засобами цих синтаксичних конструкцій употужнює їхній функційний потенціал, трансформуючи у своєрідні маркери мовної особистості самого письменника, чутливі маніфестанти його власного мовно-психологічного портрета / досьє. Внутрішній світ Ольги Кобилянської, мисткині психологічної прози, насичений чуттєвістю, адже письменниця глибоко переживала й пропускала крізь себе всі вагомні соціально-політичні події краю та України загалом, уболівала за долю різних верств суспільства, боролася за покращення ставлення до жінки в тогочасному ладі. Саме тому герої / ні її творів наділені надзвичайно тонкою душею, виявляють емпатію до чужого горя або несправедливості, демонструють душевну стійкість та відданість слову чи принципіві, чутливі до недоліків інших: *Мені ...о те чоло без тої пов'язки лячно...* [1]; *...я журюся тим, що ви його любите!* [1]; *Лорден ...зادرісний...* [1]; *...сумувала я через розлуку з Орядином...* [1]. Саме тому синтаксичні структури з предикатами стану / ставлення носія займають чільне місце у формально-граматичному вимірі організації її творів: *Ет, Павлінко, ти мені чогось надто огірчена* [1]; *...я подекуди ...боязлива...* [1]; *Мені соромно й*

смішно, Богдане... [1]; Мені видиться, Олено, – додала по хвилі, – що він інтересується тобою [1]; Богдан ...цікавиться нею [1]; ...сама дивуюся своїй веселості... [1] та ін. Речення з одиницями цього взірця, зважаючи на вказане вище, цілком справедливо сигналізують про душевний мікрокосм авторки, багатство емоційного діапазону, конкретизуючи й деталізуючи її мовний портрет.

Отже, конструкції з предикатами стану / ставлення суб'єкта репрезентують могутнє прагматико-комунікативне навантаження, функціуючи як маркери мовної постаті письменника, засіб для творення лінгвокультурного типуажу й водночас слугуючи містком емоційного взаєморозуміння на вертикальній осі «автор – персонаж – читач».

Список використаної літератури

1. Зворушене серце: твори Ольги Кобилянської: навч. посібник: у 2 кн. / [упоряд. А. А. Чічановський; передм. Л. С. Дем'янівської; ред. В. Зелінська; худ. П. Ткаченко]. К.: Грамота, 2003. Кн. 1. Людина: повість з жіночого життя; Царівна; «В неділю рано зілля копала...»: повісті / [кор. О. Цимбал]. 464 с.; Кн. 2. Через кладку: повість; Вовчиха: новела з народного життя; Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки: оповідання; Сниться: воєнний нарис; Нариси / [кор. Л. Хільченко]. 384 с.

2. Сукаленко Т. М. Лінгвокультурні типажі в українській художній літературі ХІХ ст. Київ : ВД Дмитра Бураго, 2018. 676 с.

3. Шрамко Р. Г. Прагмарелевантні засоби реалізації внутрішнього стану персонажа в українськомовному перекладі поттеріани Дж. К. Ролінг. *Закарпатські філологічні студії*. 2021. Вип. 17. Том 1. С. 204–210. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.40>.